

Uus Loomistöö

Rahwahariduse kommissariaadi rahvuswähemuste osakonna
Eesti sektsiooni kuukiri.

№ 1

Laupäewal, 15. jaanuaril 1921 a.

№ 1

Midagi me võime?

Rahvus-hariduslifel töölisel tuleb praegusel ajal oma tegewust awaldada kõige põhemates tingimistes: puudub kille, ei ole töökodasid, puuduvad koolid, ei ole kõige lihtsamadki õpetajad, ei ole kõige lihtsamadki õpetajad, ei ole kõige lihtsamadki õpetajad. Ühesõnaga, ei ole midagi. Kõik langewad ja tekib rõhuv mõistus: mida võime me niisugastes tingimistes teha? Mida võib lühiajalises ajas olukorras?

Ma elasin terred aastad ligikaudu 50 kerkuse lapse hulgas, jagasin neid oma waesuses leiba, ise elasin kui kerkus, piilides kerkust inimese moodi elama õpetada, — nii kirjutas umbes poolteist aastat tagasi jee, keda tema naabrid narris nimega ja kelle pärisnimeks oli Heinrich Pestalozzi. Nii kirjutas ta oma loodud waeslaste kasvatamise kirjandusest, mis sõidus laste walmistamiseks (ketrast, kudumist, aiast) haridusega. Wõrsti jäi Pestalozzi majanduslikult pankrotti ja kirjutas lagunes. Kas midagi wälja ei tulnud? Ei, wastupidi: see oli esimene töökoor selle sõna täies mõttes.

Wõrsti oma pankrotti jäämist saatis Pestalozzi 18 püha aastat sunnitud

puhkuses ja puuduses mõõda, fõundes selle aja jooksul kirjutada oma naise wana arweraamatute jermadele suure kaswatusteadlike romaani „Singhorth ja Hertruta“.

Kõik aastad, Prantsuse suure revolutsiooni tormised aastad tõstis Pestalozzi Prantsuse wabariigi auto-danits. See revolutsioon tungis Prantsusmaalt Schweitsaarile, mida 1798 aastal Helweesia wabariigiks oli kuulutatud. Nagu peaaegu alati, tekitas revolutsioon piilide rahwaharidust uuendada. „Tõlle karmat“, „wäheharitud“ Pestalozzi pidi uue walitusele oma jõudu. Ta oli juba 52 aastat wana. Ta tees wõrd. Selle pääle waatamata asub ta tegewusele. „Põõli kolkulangevad majas üksi, täites juhataja, arwepidaja, teenri ja peasegu koristaja kerkuseid“. Kõik oli üle 80, meeskõrre walmis waeleidlappi, hulguisid juba kirktege wustiste kalduwastega. See on Pestalozzi kuulus tegeuus Stavos, mille sõhta üs ennem tema üle wõrdtege sõpradest ütles: „Pestalozzi wõrdtege wõrdtege kuld“. Kuidas wõrdtege wõrdtege sõhta üs ennem tema üle wõrdtege sõpradest ütles: „Pestalozzi wõrdtege wõrdtege kuld“. Kuidas wõrdtege wõrdtege sõhta üs ennem tema üle wõrdtege sõpradest ütles: „Pestalozzi wõrdtege wõrdtege kuld“. Kuidas wõrdtege wõrdtege sõhta üs ennem tema üle wõrdtege sõpradest ütles: „Pestalozzi wõrdtege wõrdtege kuld“.

Mööda jõudis umbes 20 aastat, 18 pfeninguga taskus sammus Berliinist maale külla „onu Friedrich“ oma 5 õepoega õpetama... Pooliti kottulangenud hürtsit... Nähjaasta... Ei ole puid ega toitu... Wõimud kahtlustasid „demagoogias“... Mi hakkas Friedrich Fröbel töötama Rappelhans, lasteaedadeis maal.

Sa veel üks pilt fertib üles XIV aastastaja uhus. Mahajäetud pehustanud majades asuwad lämbuwad linnakoolid. Keegi korralikest õpetajatest ei lähe sinna tööle. Keegi endast lugupidaja elanik ei anna sinna oma lapsi koolitada. Sinna ja kirikuwõimud püüawad kogu aeg neid kolbmata kooli sulguda: jääb ei õpe-

tata ladinakeelt ja õpeteeleks on emakeel; jääb põlatakse „kuningannat grammatikat“ ja õpetakse mateemaatikat, reaalseid teadusi ning käsitöid. Mis koolid need on? — Tolle aja inimesed nimetasid neid põlgustusega „nurgatagusteks koolideks“, aga praegu loewad neid kaswatusseaduse ajaloolased uue aja esimesteks rahwakoolideks. Wiimati arendawad neid Lutherus ja Romenski.

Wõrrelge kõike seda praeguse ajaga, mil kutsutakse üles, ujustakse ja kootakse uut rahwa töökooli looma!

Mida mõime meie? Ja keda tuleb meil süüdistada, kui me midagi ei mõi?...
P. S.

Tööpraktised ja ainus töökoool.

Tööstesuhatus.

Maatamata rohke kirjanduse pääle (Wene keeles. Toim. märkus) tööpraktiseid kohta, ei ole juure kogu lastewanemaile ja ka õpetajatele selge, mis on tööpraktised, misjuures on nende wormid, tähendus koolis ja kuidas tööpraktiseid ellu wiia. Millega seda ka seletada, kuid kindel on, et waja on veel ja veel seda liisimist selgitada, enne kui seda laiad hulgab, aga mitte ainult liisitud isitad, mõistina hakkawad ja aru saawad, misjuures määratu juur kogu on arwasti töökoolest.

Seepärast pühame kõige selgemais ja konkreetsemais joones liirje dada tööpraktiseid siin ning konkreetselt anda plaani selle läbiwiimise koolis.

Mis puutub tööpraktiseid põhjusemõtte läbiwiimisele elus, siis on siin tähtis märk, et waja on jätawalt eraldada aadeste propagandeerimise ajajärku tema eelkõige ellu wiimise ajajärgust. Su-

lit ei ole, waid wähesti oise wajabust on tugewa püüdega alguses ümber pöörata kõiki wanu mõisteid ja tingimusi, siis tuleb oodete ellu wiimisel sellega rehendada, et harilik inwiidurim (isik), kellest koos seisab wäste, ei ole jões uut hoonet ehitama tuhalt; ta mõib ainult, hoolega uut metoodi õppides, uut hoonet alata seinte ehitamisega seestpoolt wana ja siis uue hoonet ülesehituse järele wana häwitada.

Teine asi on liikumise juhtide töö. Nende töö on seda juurem efekt, mida laiulisemalt ja järjekindlalt uutest põhijoontest aru saades oma töö panemata katseasutustes ja wäset järelejätmata tagant tõukawad.

Käesolewat tähendust loewat tarwilituks selleks, et taganemist ei tuleks lähtetohale, mida alati on juhtunud, kui seda arwesse ei ole wõetud.

Läheme nüüd aga ülesseatud ainet

Mida mõista tööpriiesses, nende vormides ja tähenduses koolides.

Et seda mõista, tuleb alguses selgeks teha, mille poolest läheb wana kool lahku uuest.

Sihthoial tähendame selle paiga arusaamatuse kohta, mis harilikult seotud wana kooli nimetusega, et teda on hakatud nimetama raamatukooliks. Seda antakse talle nii õhtrasti süüks, et mõned ja isegi pedagoogid, arwawad, et töökooli elusamisel on esimeheks tööpriiessiks raamatute põletamine õpilaste poolt. Wana kool ei olnud aga sugugi raamatukool, misjuguine nimetus talle walesti antud; wana kool oli suusnaatise õpetuse, loengutekool, aga mitte raamatukool. Raamat oli ja on ka edaspidi tarwilik. Kogu küsimus seisab aga selles, et on waja raamatut, aga mitte eriti kofku seotud poolraamatut. Töökoolis on waja tõelisi häid raamatuid ja kirjanduslisi harrastaid.

Uus kool ei tohi olla kunstlikult ehitatud aparaat, uus kool on — elu. Kuid elu, mis seotud õpilase wana uusega ja iseäraldustega, kus mibagi kunstliku ei tohi olla. Koolist kui mitte kunstlikult aparaadist kõneledes ei tohi aga unustada, et kool on asutus, selle ülesandeks on — kõige parema õpewiisiga luua õpilasele võimalust wadata oma minasse, oma isikusse ülemääral maailma energiat ja nimelt energiat.

Et ülemal tähendatust täiesti aru saada peame wahel „energia“ mõiste juures. Selle termini (õskusõna) all koolis tuleb mõista õpilase wimet omandada, oma mõistusele alliwaks teha teatud määrat teadmisi, mis awaldub teadmiste hõlga kasvati es õpilase mõistuse omandamisewõime astmetel. Kujutame piltili näitu ena energia hõlga, mida õpilane maailma wookust

on teadmine, aga kõrguseks — õpilase omandamisewõime aste. Waatame, mis sünnib aluse ja kõrguse suuruse (pikuse ja kõrguse) muutmise: kui alust, s. o. teadmisi, suurendame, siis saame wana kooli, kus kasulikmats peeti teadmiste hulga suurendamist ja kuulasti kõigile määrates ühejuguist ülemäärat hulkat, anti igale indiwiduumile seda ta jõu ja waimuannete järele omandada ja nagu näitaks praktiliselt, oli teadmiste omandamine tähine, järjekilult meie siinwõrga kõrguse juure (pita) aluse juures on wäike (lihtite). Muid suurendame kõrgust, s. o. pükame suurendada omandamise protsessi ülemäärat, aga teadmiste hulkat indiwiduumalsete waimuannete järele. Küsimuse uimõisi õfustamine peabki olema töökooli asi.

Ei ole raske aru saada, et töökool elule ligemal on, sest meie juba elame niisuguses ajajõrgus, kus teadmiste hulk ja mahutus on jõudnud ennetumata suure arwuni ja iga sekund suureneb see hulk itka enam ja enam. Waatame kuidas õfustab seda küsimust elu; näitajena wõtame wõitlikustit. Kõigil wiinik mängijailt nõutakse, et nad rahuõldawalt õskats mängida lihtsaid tüpe, kuna lai repertuaar juba — indiwiduumalsete waimuannete asi on, paljudel on ta õige wäike ja lihtne, aga wähestel — laiadane ja raske.

Töökool peab seda põhjuslisa aluseks wõttes mõõda püksemata une teadmiste omandamise metoodi juure pükrama.

Nagu juba wõeldub, omandati wana koolis teadmisi loengute abil, kusjuures kõit oli põhjendatud õpilase meelepidami etc. Uus kool oli sunnitud asuma koolis tööpriiessesse läbiwõimile etc, kui teadmiste omandamise metoodi juure.

See õpewiis on wõrdlemata parem kui loengud: ehitaks wõimaldab ta õpilasele teaduslikku töötamist, siis täidab auomaatilist kontrollitõlõsandeid ja lõputat kajutab kõiki inimeste organisi

Et tööprofessi viimine kooli õpilastele tõi teaduslikuks teeb, on selge, sest kui analüüs teooriat katvatse järele praktikaga ja praktikast järele teooriaga ühelt poolt, kuna teistelt poolt ainult harilikke nähtusi uurides meie püüda loome kõige juuremärkele ülesleidmiseks teaduslikult iga õpilane t'õpoolet teaduslikult töölisteis saab. Seda meetodi terovitad:is saab pääle selle veel pedagogi kontrolli allarajetse, sest misjuga:is tahes tööprofessi läbi viies kontrollirib õpilane ise ennast protsessiga.

See uus meetodi omadus on tähtis veel seerärast, et niivõisi õpetamine omandamist katst talle järele tööpoolest tähtsusest, mille laudu niijäsi õpilane kui õpetaja kindlasti teada saab õpetöötaga ärgi, kuna aga vanas laolis ta kõige valjuma eljuni jures võtmas:ist ei omand kindlate otjusele j udu, kas õpilane teab eht ei tea.

Mis puutub inime'e organismi kõigi vastuvõetlikkuse ararane kaittamisesse, siis on seepäle puht terwis:hoiidlise kül e veel üldtähtis seerärast, et õpilaste:is saab tööpoolest igatülgjelt arenenud ist.

Misjuga:ised tööprofessiid on kohased koolis? Sellele võib vastata igaüks tergesti, kui meele tuietada töökooli aluseaktiivomat ja nimelt, et kus kool on em ise, mis tähendab, et ta tööprofessiid koolis on nee, millest seijab koos loogu inimeje tegewus hääljst elu l'puni.

Ja nimelt? Siin on waja küsimust jaotada mitme:se esase õpilaste wanabuse järele: 1) mängimine, 2) loom: töö ja o'alt töölohusus ja 3) o'alt loom töö ja töölohusus.

Mis peab igale wan use kategooriale wastawalt oma kool olema, s. o. materaal, mida õpilane peab liimber töö: tama ja liimberöötamise wõret mit mesjuga:stama, mida aga wana kool koolgi arwuse e ei wõtnud ja sellestama:

ga kiriteo torba saatis. Wõtame näitusena misju use tahes wanakooli ja näeme, et ta õpetama niijäsi lapsele kui noorekoolisele ja ta täiskaswanule ühejngune on, kooli was awust wanajusele ei ulbud sugugi tähele pandud.

Musjeks wõttes õpetamini olenemist teeme meie veel ühe ülitähtia järelduse, häwitame wanad terminid: „üle: üldishariduse kool, ametikool, tehnikakool“ jne. ning paneme selle usemele ainja termini „töökool“.

Ja tööpoolest, kui me tunnistasime, et kooli tuleb luua tähele panes õpilaste püüdeid ea järele, siis on selge, et lapseas 6—8 aastani tul b kasutada mängu kui lapse arendamise materjaali ja siin ei w'i olla mingisuguseid üleüldishariduse ega ametikooli, siin on ainult kooli lape: se le; niijamuti ei ole noorekooline õpilane töökoolis üleüldis haridusega giimnast ega eri e blane tehnik, waid on see, kes ta olla võib. Stui ta palju te dmisi võib omandada on häa, aga kui wähe, siis ei ole see ta paha; mida ta wõis, seda ta omandas ning omandas kindlasti, omandatud teadmisteist omase üb tarwis elus abin u tehes. Siin wõidak:is küsida aga milleks on kool, õpilaste arenemist võib õpilane enese hooletse jätta. Selles aga seijab asi, kui wanas koolis wajaodus oli õpetajate järele, siis siin seda enam. Stahtlemata tergem on õpilastele teatawat hulka teadmisi puht:automaatiljelt edasi anda humitust tundmata sellest kui palju ta seda omandas, kui palju ta jeda omandatus:tega ära seebis ja elu abinduks teigi, kui jeda tätte saada, et õpilane w:he: tegegi teadmisi mdistusega omandaks ja tätte saaks teadust u m klemis: wiisi. Praktika on neile näidanud, et töökooli õpetajat on ette wata:stada üpris raske ja see on üks somistamist:wiidest töökoolil teel ta õijem: se le.

riiklalt on nõrgema haritumusliku ja töö vahel kiristitu, kuna aga nad ideepoolest täiesti suguluses olevad nähtused on ja tööd funduslikult nähtuseks pidada ei ole siige. Kui see nii on, siis ei ole loit see, mida täiskasvanud ei tee, fundimise järele, vaid waba ja rõõmuga tehtud nagu laps mängib. Enam tähelepanelikuma uurimise järele jõuame veel nähtusele, et iga mäng on huvitav oma protsessiga ja töötajajärgiga. Ei ole raske aru saada, et see wale on, sest argu töös meid huvitab protsess, nii la mängus — tagajärg.

Kui teravamalt mängu tähele panna, siis näeme, et laps ei ole harilikult sellest huvitatud, kuivalju tema tegemise sihtus wastab töö sihtu. Tööpoolest ehitab laps ühest ja samast puustilist maja, waguni jne.; samuti walitseb ta igas mängus sümpoosus, s. o. tingimus, kuna töö juures seda aga ei ole ja töö sihtu wastab täielikult oma eesmärgile. Kuid see ei ole ilkogi orgaaniline lahtuminek mängu ja töö vahel, see on ainult töö iseäraline vorm, milles leiame niisässi huwi protsessi kui ka tagajärje wastu, kuid mängu materjalne abinõu ehk tema kujutatav siht on lapse intellektuaalsust. Kindlasti mängu tööga sidumaks elementis on loomine. Seda on ükskord waja jäädawalt se'getks teha ja siis ei jaada mängust kui tähtselt nähtusest aru.

B. Töökohustus.

Töökohustus on nähtus inimese etust, mis mängust ja loowast tööst palu lahtu läheb, see on see, mida aru saadakse funduslikult töö all. Funduslikult töös ei ole püüasja, tahte eumem tuntud tööproussist wermi — loomit ja huwi, ent on seige, et kui on fundus, siis loobub m istas loowast ja on tegemise protsessis ainult

laud'selt, kus uures fundust siin mõista tuleb kõige laiemas mõttes ja nimelt kui wastikust „huwi“ wastu.

Et see nii on, näeme sellest, et individuum oma tahtmise järele kõige raskemat ja wastikumat tööd kergelt ja wabalt teeb, kui aga huwi töö wastu kadunud, siis on selle töö tegemine kõige pahem.

Täheleand, huwituse töö wastu ja kõige raskema töö wastu teeb seda tööd kergelt. Siin on lohane mõistus na: „oma loorm ei rõhu.“

Enimsoo üheta ähesandeks on funduslikult tööd ühistondlikult töökohustuslikeks teha, s. o. selleks tarwilituks tööt, mille olemisel wõimalik on looma töö tagajärge jaotada loqu ühistonnale. Selleks on kolm teed: esimene — propaganda abil inimsoosse wiia arusaamist kohustusest, teine — et tehnikat ähesleidjad funduslikult tööd mehaanilise t wähenawad ja seda häwitades kaob tööfundus iseäraldaw tundoemärl ja ligistab seda töökohustusele ja kolmas tee — looliks funduslikult töö lohta maadet kaswatada kui ühistondlikult töökohustuse püüle, milleks waja on funduslikult tööd kui ühistondlikult wäärtust hinnata ja teheselt poolt, loit teaduseteõblisi tege wusege panna, et teadus h iglasamudega edasi läheks niag tehnikat juudus ilu töö aega alamäärani wõiks wähenada.

Stõite ülemaal selbut loome tarwilituks siise uhatuseks, mille järele asume tööproussie detaalsele arutamisele ja nende looli wiimise plaani juure.

Silmas pidades, nagu juba selbut, et pedagoogide poolt küllalt wälja on selgitatud mängude tähtsus ja nende pratiline lorradus, mille püüle on tulunud aastasadajid, määratud ainelised kulud ja suurt kuulsate optlaste tööd, peatame ainult looma töö ja töökohustuse juures. On waja

hembada, et meie laste muudugi täieliku materjaali ei anna, mis seda küsimust lõpuni lahendaks, sest siin on vaja veel palju aega ja oma „trööbelid“, et anda seda, mida on antud määrgude küsimuses. Et aga see protsess kiiremini sünniks, on vaja akadeemiaid, kus juba kvalifitseeritud spetsialistid võiks välja töötada tarvilikke tööplaanid ja programme, muudugi mitte neid õviprogramme, mis olid sõnapäevise koolis, vaid harilikke elu programme, ilma milleta praeguse aja elus midagi torba ei

saata. Selle küsimuse tähtsust filmas pidades, et mitte meie programme vanade programmega ära ei segataks, ütleme, et vaja on programme õpetajale. Ja need programmid peavad valmistama koolis mitte üleüldisõpetusega, vaid ametiteadmistega õpilasi, töömehesid, s. o. et igaüks, kes misjaguse tahes töökooli astme on lõpetanud, oleks inimene, kes teadvuslikult asja päale vaatab, mille juure ta ajub.

S a p s h i n.

Muusika kasvatustselt tähtsusest.

Muusika kasvatustselt tähtsust on tõstias aia aamu tunnistatud. Et jaa oga velda, et muusika kasvatustselt kasvatustselt otset rweks koolides midagi tehtud on ehk vähemalt sellele tarvilist tehelpanu pöördud. Ma ei taha siin muusikalise hariduse korraldusest kõnelda, vaid rõhutan ainult paari sõnaga seda, kuidas oleks võimalik primitiivsete abinõudega meie töökoolides ja laste kasvatustsajades muusikat kasvatustselt sühis tarvitada.

Muusika mõjub eestkätt tunnetele; ta ünnitab inimeses meeleoluid ja igasuguseid ematšioone. Ses on muusika mõte ja ta saladuslik jõud ning võim, millest juba vanal hallil aal aru saabi.

Laste elu on oga pääasjalikult tunnetele põhjendatud. Lastele on iseloomulik nende kiire, vahelst filmapiltne tunnetel muutus uacraal nutule ja ümberpöördust, mis näitab, et laste elu on ematšioonilist ja sügavalt tundeline. Sap el puudub eelarvamise kontrollerimine ja juuredlemine, mis omant tea mistega ja elus kogunud inimesele. Sellest seigub, kui suuresti võid mõju avaldada muusika lapse hingele.

Sobanlikes korras on laste hingeline kasvatusts harilikult waimuli kude läes, kes koolides lapse hinge harivad trufareesse ujudusemuga ja kirikulauludega, mis lapse hinge harimise asemel suretab ja kõige jälgimal viisil wigajeks muujub.

Sää muusika ülekõrge tekitab ja arendab paremaid tundeid ja kasvatusts maitset ning ilutunnet. Tendentsioosne muusika, nagu kiriku ja rahvuslik mõjub vastupidis. Paremate tunnete asemel ergutab see lapses tundeid alamatest ja ülematest, orjusest ja perevõõrusest, türanneerusest ja orjastab lapse hinge ning ühiskondlikust arendamisest asemel muudab teda individuaalselt, kasfilijeks nagu kapitaliilist ilungi.

Tõbrahwa ilmatord nõuab pääle üleüldise häa muusika, mis lapses ilu ja maitsetunnet kasvatusts, et laps areneks hingeliseks ja vastavalt kommuunistilisele korrale. Seda kasvatusts peame asndama revolutsioonilise muusika tarvitamistele lastele, mis temas ergutaks täiesti paremaid tundeid ühiskonna liigete ühetahvusest, wendlustest ja armastusest ning wiha ja hülakastatuse tunnet nende wasu, kes seda torba "witada tahavad.

loolik jäävad kinni ja maal aegutavad õpetaja abeta koolimajad ja kus ka õpetajad on, sääl ei ole tegelikult õpetust.

Sui tekkinud seisukorda hirmata kaitsta ja kaitsta, kas võib niisuguses olukorras kooli elustama hakata ja uue kooli loomisele abuda, siis vastab selle küsimusele eitawalt: ainult suurwaim võib neid raskusi wõita. Meie peame loodama sest mõttest, et õpetajad ülikutena wõimad loowale tööle abuda ja wõid oma lootused rajama kollektiivsele tööle.

• • •

Wõimata on teostada töökooli, teda mitte tundes. Seepärast peab õpetajale wõimalus loodama tutwuneda töökooriga, eeskätt wähehelt pedagoogilise kirjanduse taudu.

Kuidas seda teha? Ma ei mõtle seda sugugi nii korraldada, et kehtkoht saadab igale õpetajale tarwilise materjaali kodu kätte. Ei! See oleks wõimatu ja riikli ekt seisukohalt kuritegu. Kirjandust töökooli kohta leiab iga õpetaja ise oma kreisis, sest selle hull ei ole kuigi suur. Pariduskommisjariaadi kirjandust on rohkesti kreisides'e saadetud. Kõik mis töökooli kohta ennem on ilmunud, leidub peaaegu koolikult „Waba Wasmatas'est" ja „Kooli ja Glu" kaasannetest, mida kreisidesse igale poole saadeti ja mida igal pool ka praegu wäga mitmes eksemplaaris leidub.

Praegu, kus raamatukogude korraldamine üle maa j udiasti ebeneb ja kus hariduskommisjariaadi poolt pedagoogilist kirjandust raiooni raamatukogudesse loondatakse, wõib õpetaja tarwilist kirjandust kohtadel saada, kui ta wähegi oma eneseharimiseks jõudu kulutab.

Siin wõibats tähendada, et raiooni raamatukogude korraldus weel igal pool läbi ei ole müdud ekt neeb raa-

matukogud küllalt korrapäralt ekt tööta. Selle kohta wõiks ütelda ainult üht, et raiooni raamatukogude korraldus juuresti olenek õpetaja adest. Kus õpetajad omale käsi raamatute muretsemise eest küllalt on hoolitsenud, sääl on ka haridusosakondade taudu need raamatukogud korraldatud. Ning ei ole hilja ka nüüd liteteistkümnendal tunnil neid raamatukogusid korraldama hakata.

Kuid waewalt saab meie õpetaja töökooli üle teadwaks, kui ta arendamist ainult raamatukogudele põhjendada. Seda, mida raamatuteft ja üleühtse kirjanduseft leidub, ei saa wastawaks pidada kõigi elus üleskerkinud küsimuste lahendamiseks. Tõiste sõnadega, õpetaja ei osta kirjanduseft alati tegelikus elus ettetulewale küsimusele wastust saada.

Siin, peaksite muidugi kirjuseste tähendust rõhutama, kuid pääle kirjuseste tu'eb weel tähele panna seda, millega õpetajad isendib aidata jaaks.

Uks nendest abinõudest on rahwahariduse osakondade poolt korraldatawad raiooni õpetajate kongressid-kirjused, mida kuus lord ja pikema aja järele korraldatakse.

Seni kui meil wõimalust ei ole kohtadel Eesti keele koolide õpetajate konverentse korraldada, tuleb ajanduste õpetajatel informeerimiseks kirjatele fide luua. Meil on postmasjuta ja riipalju paberit leidub, et õpetaja kehtkohta wähehelt ühe kirjaga informeeriks ja sääl küsimused üles seaks, millele kostust soowib saada. Paljudele küsimustele wastab haridussektsoon kirjalikult, ühetasastele küsimustele annab ta wastust aga ajakirjas. Nii oleks teatav fide kehtkoja ja kohtade wahel ning paljudki küsimused jaaks loowa töö tasuks ofustud.

• • •

Wäga ebamäärastena tundusid wilm-
sel haridustööliste konverentsil
laebed õpetajatest nende ja elanike
halwa wahelorra kohta. Seda eba-
loomulikud praistawad need laebed,
et asunite eneste poolt koolide järele
nõudmine on, igal asunite konve-
rentsil on haridusküsimus üks teraw-
nurga küsimusest. Ka on olemas
t'elisi andmeid kohtadest, mis näita-
wad, et mõnel pool asunikud mingi-
sugustest õhwritest oma kooli hääts
loobunud ei ole ja omal jõul hari-
dustööle aluse on pannud.

Siin tuleb tähendada, et õpetajad
halwa wahelorra nähtuses elanikega
ise süüdi on. Halb wahelord tähen-
dab seda, et õpetaja elanikega „läbi
ei saa.“ Willes-see ab aga „läbisa-
mine“? Samal konverentsil laebasid
õpetajad, et kuidas võib wabast loo-
misw imalusest maatoolest juttu olla,
kui õpetajad sunnitud on omale küla
mööda, kott kaelas toiduaineid ter-
jama. Sellega seletati ka nähtusi, et
õpetajad palwetunde peawad, kuid
kiriklike talitust toimetawad ja „küla-
rusikate“ pilli järele tantwad. Kuid
kas loob õpetaja niimisi omale ka la-
hedamat isiklist elamiswõimalusi?
Mingi tingimisel. Ta jääb küla wal-
getaardlaste kergeks kassikaks, kes te-
maga tõesti kui terjajaga ümber käi-
wad, kuna ta sarnase oma tegevusega
elanikke ja wõimafutuste wahelorda
terawalt ajab, sellega foku säälse ela-
nikelulga walesti wasturewolutsio-
nääride seisukorda paneb. Õpetaja
peab kindlasti läbi wiima seda liini,
mida tal kui töökooli õpetajal waja
läbi wia. Kui siin wastuwoolu leida
woib, siis ainult kül rusikate ja haig-
lusnähtustiste ushulustajate poolt.
Seda „wastuwoolu“ on tarwis igal
õpetajal tõige päält murda. See on
esimene jama töökooli teostamisel, et
töökooli kui niisugusega elanikke tut-
tak. Is. See mööda kuidas el

nikud töökooli kui niisugust mõistma
hakkamad, tulewad nad õpetaja ale ise
selle loomisel abiks. Näitusjels wõit-
sime tuua mitte ühe asanduse.

Elanikud ei ole töökooli wastu.
Elanik id on kooli wastu „kus min-
gisugust õpetust ei anta“. Nad on
laste logelemitse ja muudugi ka õpe-
taja-„terjuse“ wastu.

Ulemaal tähendatud ridabega on
alla kriipsutatud ainult wäärn-htusi,
mis maal takistawad töökooli teosta-
mist. Seda tuli teha selleks, et kõike
jedi arwesse wõttes siiski wõimalusi
näib töökooli eluwiinijets kõhe, kui
kui nende wäärnähtustise pärast nut-
mist jäetakse ja jõudu looma töö sihis
liituma pannakse. Mzame esimeste
raakiste wõitmise wiiside juures.

Enne koolitöö algust ehk koolitöö
wahel ajal pidada wanemate õpilaste
kopsolet.

Cesitlitt sei'ab ees kolm ülesannet.
Esimene — koolimaja kerge remont.
Teised korraldawad ühes õpetajaga
tööd, muretsewad tööriistad (wanema-
telt) ja materjaali. Ühed hakkawad seinu
kro wina ja lujama, teised katust
parandama, kolmandad — pörandat
ja aknaid, neljandad — mööblid,
wiierendad ahjusid, kuwendad teewad
lutusepa tööd. Tööd juhutama tuleb
kutjuda elanikke — wänemaid. Kuid-
das seda tööd hariduslihet wõib ka-
jutada, selle kohta leiab tähendusli
Blons'i raamatust „Töökool“, I anne.
Kolmandamals ülesandeks on õpeabi-
nõude walmistamine (liituma aabisse
tegemine uutele õpilastele, tindi ja
pliiatsi surrogaatide walmistamine toi-
medest jne.)

Koolitöö ajal peab tööd juba jär-
jekindlast korraldama. Cesitlitt ruu-
mide koristamine (töö ei tohi enamast
poolt tundi lesta, pörandad ja tolm
küeb süüdi wäris lapiga, katub

juu ja ninaga, soovitav olen lahti pidada ja õõtamise juures mitte lumardada. Edasi — weekandmine (wähemate paugidega mõlentates lätēs, landa mitte laugel, ruttamata, wäsitamata ja kha l werdamata) ja puule toomine parajate siletäite laupa. Tööle määraniist toimetawad lapsed ise päew waremalt. Edasi kooli ruumide kinstamine, kooli muuseumi korraldamine kohalikult loodusest, muuseumi kottuseadmire kohalikkudest kultuuridest jne.) koolimaja ümbruse korraldamine. Võpüks weel — kooli õhuu korraldamine elanikele.

Eda üleinal jämedates joontes tähendatut w ib läbi wiia igas koolis ja igajugustes tingimistēs. Kui seda seni weel tehtud ei ole, siis on see õpetaja tahtmise ehk teadmine puudus olaud. Weib aga laugemate minna ja kogu kooli majapidamist laste kätte anda (arwepidamine, eelarwed ja aruanded — fir alie, asjaajamine). Kooli juures peab tingimata lastele tööt olema. Siin tekkivad töõgite töõd ainult manematele ja mitte üle 40 minuti; töõle lasta korraga mitte palju, sest ülesanded iseenesest on lihtsad: wee keetmine ehk ühe lihtja toidu valmistamine töõgi töõ hariduslikes sühis kasutamise kohta leidub seletust Blonski „Töökool“ I a. Selle töõ pääle ei kulu kuigi palju aega, seda enam, et maal sellega hoopis lihtsalt läbi saab.

* * *

Geneeteenistuse töõ juurest läheme valmistama töõ juure. Kewadel, juwel ja sügisel on muidugi põllutöõ w imalt. Siin tähendake hariikult, et wanemad juwel oma kodus lastejõudu täielikult tarwitamad. See ei ole igakord nii. Ja sellest saab seda wiisi üle, et kool enne töõd inkruldeerib lapsi ja organiseerib pääle selle 1—1½ tunnilise kooli praktikatöõd. Selle töõ hariduslike otstarwe kohta

leiab seletust jällegi Blonski „Töökool“ I anne.

Talwiste töõbega on maal kergem.

Tu eb korraldada niifuguseid töõb nagu punumijetöõd, letramine, luhumire, õn-blemine; nendel töõdel on määratu kasutusline ja haridusline tähtsus (Blonski „Töökool“ I anne). Töõ korraldust talistab wast ainult ruumide puudus. Kuid siin ei ole tarwidust, et k ik õpilased üle ja seabajama töõd teowad, waid neid wõib grupebesse jagada. Siis weel lumes töõd, kui seda ilm wõimaldab. Seejuures ei tohi lapsed üli „töõkisteks“ jääda, waid peawad ka oma koolitiipse töõ organisatorid olema. Tähendada tuleks weel, et lastele ei tohi mitte töõd korraga anda — lapse tätepanu saab laiali pillatud.

Päewas ei tohi lastel rohtem tundi kehalist töõd lubada (noorematele isegi wähem — 45 m.). Pääle selle peab lastele 40—60 m. päewas wabas õhus wiibimise aega olema, kuigi waheajaga („külma“ kartus on asjata, sest enamas osades Wenemaal wõib külma pärast, sest sellest tõstiasjast peab kord aru saadama, et ritutud toadhl lapsele wäga kahjulik on). Ekstursioonide kohta leiab põhjalikumaid seletust Blonski „Töökoolist“ I anne, § 18.

Siis weel tuleb talwel kooli muuseumi töõd jatkata, wäljanäitusi korraldada jne.

Nii näeme, et töökooli on maal asundustes täiesti wõimalik teostada, sest I astme töökoolidele ei lähe mingiuguseid eritöõkõrõasid tarwis.

Kui töökooli weel maal senini teostatud ei ole, siis pole seda talistanud wälised põhjused. Päätakistus on seesmine ja seisab õpetajates. Nimelt õpetajates ei ole weel murrangut olnud töökooli kasuts. Meie õpetajad on ka alles „kõstrib“, surma mõistetud wana wõim päästetõõgõd ei

masfeliised külalastikud, kel ülem siht isiklise elu häädus, kes angeldab niisamuti kui külalastikute siht ja wastik nõukogude wõimule ehk õpetaja ametile juhtunud, kes „kohta täidab“.

Kaswatusse ja haridusse waimustuse ajajärgul on inimesed wähemate abinõudewagi palju enam teinud. Selleks ei tule näitust kaugel otsida,

waid tuletame meeles Poola koolide arenemist pääle 1905. aasta. Uga õpetajate koosseis hakkab muutuma.... Uus õpetajate siht kasvab juure ja wanades sünnib murrang.... Kõikmuse lahendab töörahwas ja ta ühiskondlik-pedagoogiline siht, küsimust lahendab kogu ühiskonna üleüldine ajalugu.

Gesti töörahwa kultuur-haridusliku ja poliitilise klubi põhjuskiri.

I. Klubi ülesanded ja eesmärk.

1. Klubi seab omale ülesandeks oma liikmeid igakülgselt kul uur-hariduslikult kui ka poliitiliselt arendada. Töörahwa laialiste hulkade kultuur-haridusliku kaswatusi a eneseharimise w imandamisest oma pääülesandeks pidades on klubi teiseks tähtsaks ülesandeks oma liigete ja kõige töörahwa poliitiline kaswatus, et niihästi esimese kui ka teise ülesande abil kätte saada ühisi eesmärti: kaswata da täieliselt ettewamistuid kapulikke töörahwa ühiskonna liikmeid.

II. Klubi liigete töö ja tege wus klubis ja töörahwa hulgas wäljaspool klubi.

2. Klubi eesmärgi kättesaamiseks ühinevad klubi liikmed igaküls oma huwi järele wastawasse ringi: kirjanduse, töö, teatri, spordi, muusika, poliitika, w iljaaria, põllutöö ehk mõnda teise teaduse, kunst, eneseharimise jne. ringi.

3. Oma töowiljatuse tõstmiseks ja töowilja laiendamiseks püüab klubi wõimalisult rohkem tege wilut töötawaid ringiteisi luua, et ei oleks temas ühtki liiget, kes osa ei wõtats mõne ringi tege wusest.

4. Ringi töötawa ja sihemise korralduse määravad ringi liikmed ise, seba oma ringi walitud juhatajse läbi ette wannes klubi juhatajsele kinnitamiseks.

5. Ringide töötawa määramisele tuleks esimeses jonees selle pääle rõhku panna et ringi iga ühiku liikme enesetege wust elule kutsutaks.

6. Klubi liikmed täidawad korramisi (juhatajse poolt määratud päiwil ja tundidel 1 ehk 2 liiget korraga) klubi ruumides korrawidaja kohaselt, wal wates sääl üleüldise korra järele.

7. Klubi peab oma liigete korramiseks raamatukogu, lugemisruuba ja einelauda, mille sihemise korra juhatus kindlaks määrab.

8. Et klubi liigete arwu suurendada ja seega sedasama kultuur-haridusliku ja poliitilisi tööd, mida klubi ringide abil oma liigete keskel teeb, lauda laialisemate töörahwahulkade keskele, jels organiseerib klubi awalise ette lugemise: teaduse, kirjanduse, sotsiaalk poliitika, kunst jne. üle, ühisi dielid kõne- ja läbiarutamisõhtuid jne. W n b teine ette wõttone, rakw koosolekuid, konsert-mitinguid, näitemängu d, tuid, korraldab kirjuseid üleüldise hariduse, eriteaduse ja kunst alal.

III. Klubi koosseis.

9. Klubi liikmes wõnab asuda kait töörahwa liikmed. Uusi liikmeid wõetakse wastu kahe iit e soowitel. Liikmetele antakse jellekohased liikme laardid.

10. Tähtsajamine klubi liikmete hulgas siinib üleüldise kooso elu otusel niisuguse te arviti tagajärjel, mis klubi tööle kahju toob ehk tegude tagajärjel, mis revolutsioonilise moraali seisukohalt hinnates lubamata on.

11. Treenest loetakse klubi liikete hulgas väljastatunuks jeda liiget, kes 3 kuu jooksul mõnuga p hjusta tsheski klubi ringi tööst pole osa watanud.

IV. Klubi juhatus.

12. Klubi juhatus liigete üleüldisel koosolekul walitud juhatus.

13. Üleüldine koosolek määrab kindlaks klubi tegewuse; kinnitab eelarved ja juhatusse aruanded, walib juhatusse ja komisjoni komisjoni, määrab juhatusse instruktiooni, otsustab klubi põhjustirja muutmist, klubi kinnipanekut ja liigete wäljaõitumist.

Märkus 1: Põhjustirja ehk tema ülitut punkti wõib lõpulist munita Peterburi kubermangu rahwahaariduse ojaonna Eesti jettsooni kinnitajel.

Märkus 2: Klubi kuulub kohaliku haridus. jafonna ja Eesti jettsooni alla.

14. Üleüldised koosolekud on järjekordsed ja erafordsed. Järjekordsed kutjutakse kokku juhatusse poolt 1 kord kolme kuu jooksul. Üleüldine koosolek loetakse otsuswõimulikuks $\frac{2}{3}$ klubi liigete kokkutulekul. Kwoorumit puudujel on järgmine koosolek otsuswõimuline kokkutulnud klubi arwu pääle waatamata, kuna aga niisugusel korral koosolekul arutusse wõiwad tulla ainult need liikmused, mis edasi liikatud koosolekul arutusel pidid olema. Erafordsed koosolekud tulewad kokku juhatusse, komisjoni - komisjoni ehk 10 prots. liigete nõudel.

15. Klubi juhatusse walib üleüldine koosolek 5 liiget ja 3 kandidaati kolme

kuu pääle, jeda ka edasi wõidakse walida. Ta on wastutaw klubi sihi ja üleüldise töö eest.

16. Walitud juhatus jagab oma wahel töö järgmisel wiisil: esimees, kelle kohuseks on klubi üleüldine juhatus, laekahoidja, kes ühes sellega ka klubi majanduskommissjoni ja raamatupidamist juhib, sekretäär, kes korraldab klubi kirjalkku läbikäimist teiste asutustega, aitas klubi ringe nende kirjatöös ja aruannete koostajad ja juhib klubi päewarajamatu kirjutus; neljas juhatusse liige on kultuur-haridusliku töö juhataja, kuna viies liige tema abiliseks olles ka raamatukoguhoidja kohuseid wõib täita. Tarwilisel korral wõib juhatusse tööde pääle palgalisi koostajaid, kes oma tegewuse eest klubi walitud juhatusse ees wastutawad.

17. Klubi majanduskommissjon seisab koos klubi laekahoidjast (kommissjoni esimees), klubi palgalisest teenijast ja ringijuhatajast. Klubi kultuur-hariduslik komisjon seisab koos klubi kultuur-haridusliku töö juhataja (kommissjoni esimees) tema abilisega ja ringide juhatajast.

18. Klubi juhatus peab oma koosolekuid tarwidu e' järele, mitte harwem kui üks kord k. h. nädala jooksul. Juhatusse koosolekust wõiwad osa wõtta n' uandwa häälega klubi palgalised teenijad ja ringide juhatajad.

19. Klubi juhatus seab komisjonide ja ringide aruannete ja tegewuse põhjal kokku nädala tööplani, mis klubi nähtawale kohale üles pannakse.

V. Komisjonikommissjon.

20. Komisjonikommissjon, kes loomest liikmest ja kohest kandidaadi koos seisab, walitakse üleüldise koosoleku poolt neljakuul ringimistel

kul juhataksi. Komisjoni komisjoni liikmed ei või samal ajal juhatuse liikmeks olla. Komisjoni töötab kodu-
korra järel, mida ta ise koostab ja kooliõpetuse koosseisule kinnitajaks ette paneb.

VI. Klubi siisjetulekul.

31. Klubi rahaline kui ka ainealine arendamine sünnib riigi kooliõpetajate ettevalmistamise ja hariduse

õpetajate poolt kinnitatud klubi eelarve järel.

VII. Klubi liikvideerimine.

22. Klubi tegevuse lõpetuse küsimus otsustatakse peakoosseisul. Tegevuse lõpetuse puhul läheb klubi varandus haridusosakonna korraldajale.

(Kinnitatud Peterburi kubermangu haridusosakonna Eesti sektsiooni loolegiidum poolt novembril 1920.)

Meie kultuur-hariduslike tegevuse lühike ülevaade.

Peterburi kubermangus on kultuur-hariduslike tööd, nimelt väliskooli alal, pääasjalikult partei sektsioonid korraldanud, kuna haridusosakonnad freisides ründuslikult töötavad. Kubermangu haridusosakonna Eesti sektsioon ei ole suutnud maal mingisugust organiseerimistööd teha freisi haridusosakonna esitust täidavad freisi parteide Eesti sektsioonid, niipalju kui neil selleks võimalust on oma alaste töös juures. Kuni novembrini on Peterburi kubermangus töötamas 22 klubi ja 31 lugemistuba.

Pihkva kubermangus on kuni 1. nov. 4 klubi töötamas: Pihkva ja Welitsk-Duti linnas ja Meridinetzi wallas. Oktoobrikuul avati Seretzi wallas uus klubi. Jääranis siinpaiksmalt töötab Pihkva klubi. Töötavad poliitiline, kirjanduslik ja laatriringid. Klubi jõududega on 3 kulla väljastõite ette võetud, kus sineti näitemängudega, ilulugemisega ja kõnedega. Serbeti freisi avati oktoobrikuul kubermang Eesti sektsiooni kaastegemisel I astme töökool.

Novgorodi kubermangus toimub kultuur-hariduslike tegevus,

misel: 1. aug. kuni 1. nov. s. a. on amaturid Novgorodi linnas töötava poliitiline klubi ning Jablonja ja Kamenevka asundustes rahvamajad. On veel klubi korraldusel St. Kusjas.

Arhangeli kubermangus on kultuur-hariduslike tegevusele pinda ainult Arhangeli linnas, sest kubermangus ei ole massiliselt eestlast. Linnas on amaturid raamatukogu ja lugemistuba.

Ufa kubermangus haridusosakonna juures töötab Eesti sektsioon. Klubiid on 2 ja lugemistubasid 4, kõik maal asundustes.

Ukrainas avaldub kultuur-hariduslike tegevus ainult väliskooli alal, klubid on amaturid Hartowis ja Odesjas, raamatukogusid oli seni mõnes punastele osas, kus asus eestlasti massiliselt ja Dnjepr'i jõe laemas tibus.

Simbirski kubermangu haridusosakonna juures töötab Eesti sektsioon. Stahes aunduses on amaturid klubid, kus tegevus kannatab aktiivsete tegelaste puuduse all.

Siberis on kultuur-hariduslike tegevuse

	Muhi- sid	Naam.-kog. ja lugemis- tubasid
1) Omski kuberm.	5	35
2) Tomski	3	3
3) Krasnojarski	1	3
4) Altai	—	2
5) Irkutski	1	1
Kokku		44

B. K. P. Siberi Oblaadi Büroo Cesti Osakonna kaastegemisel avati Omski kubermangu haridusosakonna juure punaste õpetajate kursused, mis

töötasid 1. maist kuni 15. augustini s. a. ja mille lõpetasid 25 inimest, enamasti parteiliskimed. Partei osakonna korraldusel on töötamas Siberi Keskoni haridusosakonna juures Cesti sektioon, kes oma tegevust viisakalt ei ole korraldanud vastavate jõudude puudusel.

Kaukaasia ja Krimmi on saadetud Rahvatarbuse komisjariaadi poolt organisaatorid-instruktorid laialiste volitustega, kuid nende tegevusest seni täielikumaid teateid ei ole tulnud.

Peterburi haridusosakonna Cesti sektioonist.

25. detsembril 1920. a. oli Peterburi aktiivsete parteitööliskate eestlaste koosolekul „meie asutuste terwendamisel üsimuse“ all muu seas arutuses Peterburi haridusosakonna Cesti sektiooni tegevus, millest aru andis jm. Dinnam-A.

Sektiooni tegevus on seni olnud püüdnud liina piirides, kuna kubermangus ta sellekohaste jõudude, nimelt instruktorite, puudusel midagi otsekoheselt teha ei ole saanud.

On korraldatud Haridusmaja, mille avamine oli 10. oktoobril, mille juures töötavad muusika ja teatri stuudium, kus kummagis ligi 30 õpajat. Suurt raskust teeb asutuse organiseerimisel majandusline küsimus. Puuduvad kohajad ruumid hõlpsuseadega.

Mitte hiljem kui tuleva aasta jaanuarikuul on vaja avada lühiteeajalised õpetajate kursused. Seltsööb on selleks käimas.

„Eastenädala“ puhul oli foku sektiooni tähelepanu juhitud laste ühiselumajade fordaadimisele. I laste (tööelaste) internaat on rahuloldav

ja jalavajadega tarviliselt varustatud. Toitus on rahuloldav, toitu saavad lapsed niipalju, et nad jeda ära ei tarvita. II laste (wanemate) internaat on pahemas seisulorras. Varustusest on puudus. Ruumid on kitsad ja mitte vastavad. Toitus jätab soovida. „Eastenädala“ puhul ei suudetud I iki korraldusi läbi viia. Ruumid tarvitavad kapitalset remonti, mille läbiviimine ligemal ajal tõrda läheb. Üleüldse loetakse kasvatusmajade tasuvusline külg. Puuduvad nõuetele vähegi vastavad kasvatajad ja teeni ad, keda sektioon on junnitud omale korjama ilma erilise kontrollita.

Väliskoolihariduse alal ei ole sektioon suutnud ei linnas ega maal ennast avaldada päale haridusmaja avamise akti. Puuduvad vastavad instruktorid.

Sektiooni tegevus võetakse tööolijate poolt elava arvustuse alla. Toonitati nimelt, et sektioon ei ole avaldanud organiseerimise juuteid ja dieti hinnanud täheleamat seisu tõrda, olles paljudumõõlis oma töö

W'eli wazlu refo'utsoon:

1) Seltsoon korraldagu sagedamini spetsiaalse ja kultuur-hariduslike tege-laste konverentse.

2) Kirilise haridusosakondade juure loodagu Eesti seltsoonid, kasutades nende juhatajate's selttimehi, kes wõib olla, eri pedagoogiliste teadmistega ei ole, kuid kes suudawad organiiseerimistööd teha. —nn—

Kirjandus.

Maksim Gorki. Kuibas mina õppisin. Noorsoo kirjandus N° 1.

Wälge 20 leheküljeline broschüüriks ja jugugi mitte wastawa pääkirjaga; „Kuibas mina õppisin“... Lugema hakates mõtleb, et Gorki siin jutustab neist omist raskustest, mis olnud tal teel haridusele eht kirjeldab midagi endisest koolidest. Naamatuse sisse on aga hoopis teine. Siin kirjeldatse omast kuni kuni talendiga jeda, mis-jugune tähtsus on hääl naamatul kas-wanuskliis ja hariduskliis mõttes in-me'e päle kui see inimene ka kõige ebamäära emates tingimistes wiibib, kus wiida ta kaoks oma ümbruse mõju müllesse.

„Ma wõitsin“, ütleb Gorki, — pal-jugi jutustada sellest, kuibas raama-tute ujemine, see meie harjunud, iga-päewane nähtus, kuid siiski jalaalus-til inimeje waimu kokkuliikumine kõigi rahwaste ja endiste aegade suurwai-mudega — kuibas see lugemiselik wael järsku inimeje elumõtet wal-gustab, walle ta paiga eus kätte ju-haab; ma tean palju jomaseid nähtusi, millest peaaegu muinaslooline elu wasta-paistab.

„Nagu mõned muinasjutunde ime-linud laulsid ja kõnelesid, mille ra-

matud, nagu wangitorni' heidetule, laulsid sellest kui mitmesugune ja rikas on elu, kui julge on inimene omas püüetes häduse ja ilu poole. Ja mida laugemale ajaga jõudsime, jeda enam täitis südant terwenenud ja julge waim. Ma muutsin rahulikuma's, kindluma's, töötas in arukamalt ja hakkasin järje't wähem tähelepanemist pöörama elu lugemata wiperuste pääle“.

„Sga raamat oli wäljefets aitmets, mille pääle tõustes ma järkjärgult loomast wabanestun, inime ets muutudes, paremat elu ette kujutades ja selle elu järele janunedes“.

See ei ole fil'osofia, kirjaniku mõtte-kujut'is, waid tükk tema elufoost, kus kirjeldab ta raamatu tähtsust selle järe'e, millena tundis ta raamatud enesele olewat, kui abinõu, et ilma loo'ita ja igauguse kõrwalise abi ole-mata ainult hääde raamatute tõttu ühistonna põhifihist wõis wälja-as-wada inimejests, selle kultuuriisjele ja hariduskliisele aitmee kogu siwilib'eerit-ud maailm kõigi oma koolide ja afa-beentiatega wähe on tõstnud.

Seepärast: „Armastage raamatut — teadmiste hallikat, ainult teadmine päästab, ainult tema wõib teid teha waimlise't tugewate's, aujatets, mõist-likkude's inimejests, kes inime'st jauda-wad täielikult armastada, austada ta wõwaewa ja südame'st hääb meelt tunda ta wäimata juure töö ja taami misja üle“, nagu Gorki oma raama-tuteje lõpul ütleb, mis mõjugu ise-äraldji noore wäsuwõtliku hingele.

R.

Wastutaw toimetaja:

Toimetuse kolleegium.